

Isus Krist — donositelj vode žive

Kršćansko promišljanje o New Ageu

Mijo NIKIĆ*

Sažetak

Autor donosi opširan prikaz crkvenog dokumenta Isus Krist — donositelj vode žive u kojem Crkva daje svoje kršćansko promišljanje o globalnom pokretu poznatom pod imenom New Age. U članku se najprije govori o općem pregledu duhovnosti New Agea, zatim se usporedno iznosi vjerovanje i naučavanje New Agea i kršćanstva o Bogu, Isusu Kristu, Duhu Svetome, čovjeku, svijetu, grijehu, spasenju, budućnosti i drugim važnim pojmovima u kojima se razlikuju New Age i kršćanstvo. U drugom dijelu članka autor donosi teološku refleksiju o pokretu New Age kao i reakcije pokrenute ovim crkvenim dokumentom. Autor također analizira nejasnoće i nedostatke prisutne u dokumentu o New Ageu, a sam pokret kvalificira kao apsolutiziranje relativnoga i relativiziranje apsolutnoga.

Uvod

Početak veljače 2003. godine Papinsko vijeće za kulturu i Papinsko vijeće za međureligijski dijalog predali su javnosti dokument pod nazivom »Isus Krist — donositelj vode života« o kršćanskom promišljanju globalnog pokreta poznatog pod nazivom *New Age* ili, u hrvatskom prijevodu, *Novo doba*. Ovaj se dokument već dugo očekivao budući da se globalna mreža *New Agea* raširila po čitavom svijetu i zahvatila također i mnoge vjernike, pa i neke crkvene ustanove kao što su sjemeništa i domovi duhovnih vježbi. Zato je bilo potrebno da Crkva javno i službeno progovori svoju riječ o ovoj pojavi. Dokument je upravljen »prvotno onima koji su angažirani u pastoralnoj djelatnosti, da im se pomogne objasniti kako se pokret *New Agea* razlikuje od kršćanske vjere«, kaže se već u predgovoru ovog dokumenta.¹ U stvaranju ovog dokumenta bile su uključene još i Kongregacija za evangelizaciju naroda i Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana, a cilj dokumenta je upoznati *New Age* kao kulturnu struju te pomoći katolicima da spoz-

* Doc. dr. sc. Mijo Nikić, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.

1 Papinsko vijeće za kulturu–Papinsko vijeće za međureligijski dijalog, *Isus Krist — donositelj vode žive*, Kršćansko promišljanje o *New Ageu*, (predgovor). Dokument je izdan u Vatikanu 3. veljače 2003.

naju istinsko katoličko učenje i duhovnost kako bi ispravno vrednovali teme ove struje. Da bi se postigao taj cilj, dokument u prva dva poglavlja predstavlja *New Age* kao kulturni trend s mnogo lica i donosi analizu osnova njegove misli. Od trećeg poglavlja nadalje donesene su smjernice za istraživanje ovog pokreta u usporedbi s kršćanskom porukom. Priložene su također i neke sugestije pastoralne naravi i doneseno objašnjenje glavnih pojmova *New Agea*.

U nastavku ovog članka donosim najprije prikaz crkvenog dokumenta o *New Ageu*, a u drugom dijelu se osvrćem na teološka promišljanja i reakcije koje je ovaj dokument već pokrenuo.

1. Sadržaj dokumenta *Isus Krist — donositelj žive vode*

1.1. *Kakvo promišljanje New Agea?*

U prvom poglavlju pod naslovom »Kakvo promišljanje?« argumentirano je da se *New Age* pojavio početkom trećeg tisućljeća, budući da se, prema vjerovanju astrologa, doba Riba (kršćanska era) zamjenjuje novim dobom Vodenjaka (sloboda i ostvarenje svih potencijala). Jedan od razloga pojave *New Agea* je i u tome što »neki smatraju da je kršćanska religija patrijarhalna i autoritarna, da su političke institucije nesposobne da poboljšaju svijet i da službena (alopatska) medicina ljude ne može liječiti uspješno.«² Zbog takve procjene situacije u kojoj se ljudi nalaze oni se sve više okreću svojoj nutrini i gledaju u same sebe u potrazi za smislom i snagom. Dokument izričito tvrdi da je jedan od razloga privlačnosti *New Agea* i u tome što »mnogo onoga što nudi zadovoljava težnje koje službene institucije često ne uspijevaju zadovoljiti« (1. 1). Vrijednosti koje *New Age* ističe su sloboda, autentičnost, neovisnost. Neke struje *New Agea* naglašavaju potrebu komunikacije s drugim svijetom koja se događa posredovanjem anđela, svetih ljudi, svemiraca i slično. Budući da je u mreži *New Agea* »uhvaćeno« puno toga iz raznih duhovnih i religijskih svjetonazora, dokument tvrdi da »ljudi s pravom trebaju pozdane obavijesti o razlikama između kršćanstva i *New Agea*« (1. 2). Teren za pojavak *New Agea* već je bio pripravljen razvojem i širenjem relativizma te nenaklonosti, odnosno ravnodušnosti prema kršćanskoj vjeri. U isto vrijeme raširili su se, također i među katolicima, novi oblici psihološke afirmacije pojedinca, koji nemaju u svome projektu kršćansku antropologiju, nego su nadahnuti idejama ezoterizma i gnosticizma. Dokument navodi riječi pape Ivana Pavla II. koji upozorava na »ponovnu pojavu starih gnostičkih ideja u obliku takozvanog *New Agea*. Ne možemo se zavaravati da on donosi obnovu religije«, poručuje nam Sveti Otac.³

Prvo poglavlje dokumenta *Isus Krist — donositelj vode žive* završava tvrdnjom da je *New Age* izazov Crkvi. »Ljudi osjećaju da im kršćanska religija ne pruža — ili im možda nikad nije davala — ono što uistinu trebaju. Traganje koje ljude često

2 *Isus Krist — donositelj vode žive*, nav. dj., 1. 1.

3 Ivan Pavao II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994., str. 108.

vodi u *New Age* jest istinska žudnja za dubljom duhovnošću, za nečim što zahvaća njihovo srce i za načinom kojim bi dali smisao zbrkanom i često otuđujućem svijetu« (1. 5.). Iako dokument na više mjesta polemizira s *New Ageom*, on ističe i njegov pozitivni doprinos, kao što je kritika materijalizma današnjeg života, kritika filozofije, medicine i psihijatrije koje su se otuđila od čovjeka, zanimanje za nadnaravno i religiozno iskustvo, kritika razuzdanog individualizma koji naučava sebeljublje i ne brine se za druge, za budućnost i za okoliš.⁴

1.2. Opći pregled duhovnosti *New Agea*

Promišljanje ovog dokumenta ima za cilj utvrditi elemente razvoja tradicije *New Agea* i ukazati na one vidove koji su u proturječju s kršćanskom objavom. *New Age* nije jednoobrazna pojava, nego labava mreža praktikanata čiji se pristup sastoji u *misлити globalno, ali djelovati lokalno*. Pripadnici ovog pokreta rijetko se susreću iako rade na ostvarenju istog projekta. Ono što karakterizira *New Age* jest sinkretistička struktura »koja utjelovljuje mnoge različite elemente, dopuštajući ljudima da imaju zajedničke interese ili veze na veoma različitim stupnjevima i s različitim obvezama« (2). Upravo zato Crkva izlazi s ovim dokumentom, da pomogne katolicima pronaći ključ čitanja temeljnih načela koja su u pozadini misli *New Agea* — kako bi bili kadri kršćanski vrednovati elemente *New Agea* s kojima se susreću.

Novina *New Agea* je u sinkretizmu ezoteričnih i sekularnih elemenata koji su međusobno dobro povezani uvjerenjem da je došlo zrelo vrijeme za promjenu pojedinaca, društva i svijeta. U ideologiji *New Agea* prisutna je nužnost promjene, a elementi te promjene mogu se primijetiti u prijelazu od Newtonove mehanicističke fizike do kvantne fizike; od modernog veličanja razuma do većeg vrednovanja emocija i iskustva; od prevlasti muškosti i patrijarhata do slavljenja ženskosti. U tekstovima *New Agea* često se ponavlja sintagma »promjena paradigme«. Riječ je o istinskoj revoluciji, o potpunoj promjeni perspektive. Nova paradigma koju je usvojio *New Age* želi potpuno preoblikovati život i značenje Isusa Krista. Te dvije paradigme toliko su međusobno suprotstavljene da ne mogu zajedno koegzistirati.

U drugom poglavlju dokument postavlja pitanje: Što *New Age* tvrdi da nudi i na to pitanje daje više odgovora. Jedan od njih kaže da »duhovnost« *New Agea* nudi svojevrsnu čaroliju koja se doživljava kao očaranost izvanrednim pojavama i paranormalnim bićima. Ona navodno opsjedaju neke osobe »medije« za vrijeme specifične ekstaze, koja se u *New Ageu* zove »channeling« i za vrijeme koje »medij« može izgubiti nadzor nad svojim tijelom i svojim sposobnostima. Nadalje *New Age* tvrdi da nudi sklad s prirodom i sa svemirom te obećaje da će čovjek biti sretan kad pronađe svoje mjesto u velikom lancu bića koja su u svemiru. Ljubav je za *New Age* energija, odnosno vibracija na visokoj frekvenciji koju bi svatko trebao za se pronaći i tako postići maksimalnu sreću, zdravlje i uspjeh u životu. *New Age* kriti-

4 Pozitivne elemente *New Agea* dokument je preuzeo od Massima Introvignea, *New Age & Next Age*, Piemme, Casale Monferrato 2000., str. 267.

zira službenu (alopatsku) medicinu i predlaže holistički pristup koji naglašava vezu između duhovnih i tjelesnih vidova osobe i tvrdi da se ta veza nalazi u imunološkom sustavu ili u indijskom sustavu čakra. U promicanju holističkog zdravlja uključene su razne religijske, ezoterične i psihološke tehnike i tradicije.⁵

Osnovna načela misli *New Agea* su monizam kojim se želi nadvladati stvarne razlike — a njegov najočitiji izraz jest holizam, zatim sakralizacija Zemlje te uključni panteizam. Bitna matrica misli *New Agea* usvojena je iz ezoterično-teozofske tradicije koju su prihvatili intelektualni krugovi 18. i 19. stoljeća.⁶

Središnje su teme *New Agea*: svemir kao organska cjelina; Energija (Duša ili Duh) koja animira svemir; posredovanje raznih duhovnih bića; vječna spoznaja koja je iznad svih religija i kultura; poticaj da se slijede prosvjetljeni učitelji.

U drugom poglavlju dokument *Isus Krist — donositelj vode žive* donosi nauk *New Agea* o ljudskoj osobi, Bogu i svijetu.

New Age se slaže s Nietzscheom da je kršćanstvo spriječilo da se autentično čovječstvo očituje u punini i zato napušta, odnosno kritizira kršćansku viziju o suradnji s božanskom milošću, a nudi razne tehnike i terapije kojima će čovjek sam svojim silama postići najviši stupanj samoostvarenja. Svaki je pojedinac, smatra *New Age*, stvaralački izvor svemira i kao takav on sam odabire okolnosti svoga života, pa čak i bolest i smrt. Put je psihoterapija, a spasenje je u spoznaji univerzalne svijesti, a ne u oprostjenju grijeha, kojega praktički i nema. Osobni identitet ljudskog bića rasplinjuje se u univerzalnom biću tijekom susljednih inkarnacija.

Bog *New Agea* nije osoban ni transcendentan. »Nije ni slobodan Stvoritelj ni milostivi Uzdržavatelj svemira, nego svijetu imanentna 'neosobna energija' s kojim tvori 'kozmičko jedinstvo'« (2. 3. 4. 2). Bog je u *New Ageu* shvaćen kao »životno počelo«, »duh, odnosno duša svijeta«, odnosno ukupnost u svijetu postojeće svijesti.

Svemir je prema shvaćanju *New Agea* »ocean energije, on je jedinstvena cjelina ili mreža vezâ« (2. 3. 4. 3), a energija koja ga animira jest »duh«. Sam svijet je božanski i podređen je evolutivnom procesu koji vodi od trome materije do »više i savršene spoznaje«. On nije stvoren, nego vječan i samodostatan. Ljudsko biće je u tom svemiru samo jedan neuron središnjeg živčanog sustava Zemlje.

Na pitanje »Zašto se *New Age* tako brzo i tako uspješno proširio?«, dokument odgovara da je razlog tome »pokušaj *New Agea* da unese malo topline u tako okrutan i nemilosrdan svijet u kojem živimo« (2. 5). Mnogi su uvučeni u ovaj pokret posebnim terapijama i praksama, a da se nisu ni pitali što sve iza toga stoji, dok su

5 »*New Age* promiče širok spektar praksa kao što su akupunktura, *biofeedback*, kiropraktika, kineziterapija, homeopatija, iridologija, masaža i razne vrste 'bodywork' (primjerice ergonomija, Feldenkraisova metoda, refleksologija, *rofling*, polaritetna terapija, liječenje dodirnom itd.), razne vrste travarstva, kristaloterapija, metaloterapija, muzikoterapija i kromoterapija, terapije vezane uz reinkarnaciju te, konačno, programi u dvanaest etapa i skupine samopomoći. *New Age* smatra da se izvor iscjeljenja nalazi u nama i da ga možemo postići stupajući u dodir s našom unutarnjom, odnosno s kozmičkom energijom«. *Isus Krist — donositelj vode žive*, nav. dj., 2. 2. 3.

6 Ova je matrica bila osobito prisutna u masoneriji, spiritizmu, okultizmu i teozofiji.

drugi jednostavno konzumenti proizvoda s etiketom »*New Age*«. Ovaj pokret je postao iznimno popularan i zbog toga što dopušta kombiniranje raznih vjerovanja, terapija i praksa — gdje se ne vodi računa o nespojivosti i protuslovljima što ih takva metoda može uključivati. Uz spomenute razloge treba nadodati još i činjenicu da je »*New Age* s nekim skupinama međunarodnog utjecaja zajednički cilj iskorijeniti i nadvladati pojedinačne religije kako bi napravili mjesto univerzalnoj religiji, sposobnoj objediniti čitavo čovječanstvo. Usko povezan s tim ciljem jest složan napor mnogih ustanova da iznađu *globalnu etiku*, etički okvir koji bi odražavao globalnu narav suvremene kulture, ekonomije i politike« (2. 5.).

1.3. *New Age* i kršćanska duhovnost

Iako promicatelji *New Agea* nazivaju svoju duhovnost »novom duhovnošću«, ona je u biti obnavljanje ideja iz drevnih religija i kultura. A jedina novost je u tome što svojom »duhovnošću« žele zamijeniti duhovnost koja počiva na židovsko–kršćanskim korijenima. Duhovnost *New Agea* se sastoji od dva različita elementa: metafizičkog i psihološkog. »Metafizička sastavnica potječe od ezoteričnih i teozofskih korijena *New Agea* i u osnovi je novi oblik gnoze« (3. 1.). »Psihološka sastavnica ove vrste duhovnosti izvire iz susreta ezoterične kulture i psihologije. *New Age*, dakle, postaje iskustvo osobne psihoduhovne preobrazbe, shvaćeno kao religiozno iskustvo« (3. 1.).

Ozbiljni kritičari *New Agea* smatraju duhovnost ovog pokreta jednom vrstom duhovnog narcizma ili pseudomisticizma. San o mističkom jedinstvu — cilju duhovnosti *New Agea* u praksi je doveo samo do virtualnog jedinstva koje ne usređuje modernog čovjeka, nego ga ostavlja još osamljenijim i nezadovoljnijim.⁷

U ovom poglavlju dokument *Isus Krist — donositelj vode žive* govori i o kozmičkom Kristu kojeg *New Age* shvaća kao »model koji se može ponoviti u mnogim osobama, mjestima i vremenima; on je nositelj goleme promjene paradigme; u konačnici, on je sila u nama« (3. 3.). Nasuprot takvom, iskrivljenom shvaćanju Krista, kršćanska vjera uči da je Krist »božanska osoba čiji božansko–ljudski lik objavljuje otajstvo Očeve ljubavi prema ljudskom rodu kroz povijest (Iv 3, 16). On živi u nama jer s nama dijeli svoj život, ali to nije ni nametnuto ni automatski« (3. 3.).

Prema koncepciji *New Agea* mistika, odnosno mistični susret ne odnosi se na susret s transcendentnim Bogom u punini ljubavi, nego na iskustvo izazvano obraćanjem samima sebi, nekim osjećajem da je čovjek jedno sa svemirom, osjećajem utapanja vlastite individualnosti u golemi ocean Bića. Klasični put kršćanske mistike kao puta čišćenja, prosvjetljenja i ujedinjenja usvaja također i duhovnost

⁷ Zanimljivo je primijetiti kako je kritike *New Agea* uputio čak i istaknut predstavnik *New Agea* David Spangler, koji se u svojim posljednjim djelima udaljio od ezoteričnijih vidova ovog pokreta. Elementi koje on smatra negativnima, tj. »sjenama« *New Agea* su: »otudjenje od prošlosti u ime budućnosti, navezanost uz novo kao takvo...; nerazlikovanje i pomanjkanje rasuđivanja u ime cjelovitosti i zajedništva, dakle manjak razumijevanja, odnosno poštivanja uloge granica; brkanje psihičkih pojava sa sviješću, *channelinga* s duhovnošću, perspektive *New Agea* s konačnom istinom«. (D. Spangler, *The New Age*, Mornington Press, Issaquah 1988., str. 14).

New Agea, ali na posve drugi način. Tako se put pročišćenja u *New Ageu* ne temelji na svijesti o vlastitoj grešnosti, nego na svijesti o nevolji, odnosno otuđenju koje treba prevladati uranjanjem u nekakvu Cjelinu. Prosvjetljenje se postiže znanjem i novim uvidom, a sve tehnike i metode postizanja tog cilja su isključivo »odozdo«, tj. oni su bitno ljudski pothvati od strane osobe koja se trudi vlastitim silama doći do božanstva. Nasuprot ovakvom shvaćanju koje je vlastito duhovnosti *New Agea*, »kršćanski način približavanja Bogu ne temelji se ni na kakvoj tehnici u strogom smislu riječi. To bi bilo protivno evandeoskom duhu djetinjeg odnosa. Prava kršćanska mistika nema nikakve veze s tehnikom: ona je uvijek Božji dar, kojeg se primatelj često osjeća nedostojnim.«⁸ Kršćanska molitva nije čin samokontemplacije i ispražnjenja sebe, nego dijalog pun ljubavi koji uključuje stav obraćenja, izlazak iz vlastitog ja prema Božjemu Ti.

Treće poglavlje završava temom »Unutarnji bog« i »theosis«, u kojem se kaže da je to ključno mjesto oprečnosti između kršćanstva i *New Agea*. Temeljna misao *New Agea* je u tome da je »Bog« duboko unutar nas samih. »Mi smo bogovi i svoju neograničenu moć otkrivamo otklanjajući jednu za drugom naslage neautentičnosti« (3. 5.). Izraz *theosis New Agea* shvaća kao pobožanstvenjenje, odnosno spoznavanje i prihvaćanje naše božanske naravi.⁹

1.4. Suprotstavljenost *New Agea* i kršćanske vjere

Na početku ovog poglavlja jasno je rečeno da gnostička narav *New Agea* zahtijeva od nas da ga prosuđujemo u njegovoj ukupnosti, a to znači da »s gledišta kršćanske vjere, nije moguće kao kršćanima prihvatljive izdvojiti neke elemente religioznosti *New Agea*, dok bismo druge odbacivali« (4).

Bog

Shvaćanje *New Agea*:

Pojam Boga u *New Ageu* poprilično je neodređen. On je neosobna energija, posebna dimenzija i sastavnica svemira. On je također shvaćen kao životna sila, tj. duša svijeta. U klasičnim spisima *New Agea* jasno se razabire da ljudska bića o samima sebi misle kao o bogovima.

Nauk kršćanske vjere:

Bog je Stvoritelj neba i zemlje. On je u samom sebi osoban, Otac, Sin i Duh Sveti koji je stvorio svemir da zajedništvo svoga života podijeli sa stvorenjima. Boga se ne poistovjećuje sa životnim počelom shvaćenim kao »Duh« ili »osnovna

8 Kongregacija za nauk vjere, *Orationis formas*, 23.

9 Sličnu misao izrekao je davno sv. Irenej u predgovoru petoj knjizi djela *Adversus haereses* gdje se on poziva na »Isusa Krista, koji je po svojoj transcendentnoj ljubavi postao ono što smo mi, tako da nas dovede čak dotle da budemo ono što je on sam«. Međutim, pobožanstvenjenje ili *theosis* ovdje se ne ostvaruje samo zahvaljujući našim naporima, nego uz sudjelovanje milosti Boga koji djeluje u nama i po nama.

energija« svemira, nego je Bog ona ljubav koja je posve različita od svijeta, a ipak je na stvarateljski način prisutna u svemu i ljudska bića vodi spasenju.

Postoji li samo jedan Isus Krist ili ih ima na tisuće?

Shvaćanje *New Agea*:

Isus Krist je jedan od tolikih mudraca ili avatara. On je neosobni, univerzalni, vječni Krist. Krist ne može trpjeti i on nije umro na križu.

Nauk kršćanske vjere:

Isus Krist je Isus iz Nazareta o kojem govore Evanđelja, on je Marijin Sin i jedini Sin Božji, pravi čovjek i pravi Bog, punina objave božanske istine, jedini Spasitelj svijeta. Bio je »raspet za nas pod Poncijem Pilatom, umro i pokopan. Uskrsnuo treći dan, po Svetom pismu, i uzašao na nebo, te sjedi s desne Ocu.«

Ljudsko biće: univerzalno biće ili mnogi pojedinci?

Shvaćanje *New Agea*:

Prema transpersonalnoj psihologiji koju je usvojio *New Age*, izolirane pojedinačne osobnosti patološka su pojava. Čovjek je samo dio svemira, svojevrсни neuron u velikom živčanom sustavu Majke Zemlje.

Nauk kršćanske vjere:

Kršćanski se pristup nadahnjuje učenjem Sv. pisma o ljudskoj naravi; muškarci i žene stvoreni su na sliku i priliku Božju (Post 1, 27) i Bog ih veoma cijeni. Ljudska je osoba otajstvo u punini objavljeno samo u Isusu Kristu, tako da zapravo postaje istinski ljudska zahvaljujući svom odnosu s Kristom po daru Duha.

Spašavamo li se sami ili je spasenje nezasluzeni Božji dar?

Shvaćanje *New Agea*:

New Age je bitno pelagijanski s obzirom na njegov način shvaćanja ljudske naravi. Čovjek se spašava svojim djelima i mnogobrojnim reinkarnacijama. Ključne riječi su: samoispunjenje, samo–ostvarenje i samo–otkupljenje. Put spasenja se nalazi u samoizazvanoj preobrazbi svijesti.

Nauk kršćanske vjere:

Za kršćane spasenje ovisi o udioništvu u Kristovoj mucu, smrti i uskrsnuću i o izravnom odnosu s Bogom, a ne o kakvoj tehnici. Ljudsko stanje, iskvareno istočnim i osobnim grijehom, može biti popravljeno samo Božjim zahvatom: grijeh je uvreda Bogu i samo nas Bog može ponovno sa sobom izmiriti. Put spasenja je u oslobođenju od grijeha i njegovih posljedica, a vodi nas u borbu protiv grijeha u nama samima i u društvu što nas okružuje.

Izmišljamo li istinu ili je prihvaćamo?

Shvaćanje *New Agea*:

Istina *New Agea* odnosi se na dobre vibracije, kozmičke sukladnosti, harmoniju i ekstazu. Vlastita istina se utvrđuje prema kriteriju blagostanja.

Nauk kršćanske vjere:

Kršćanski nauk predstavlja Isusa Krista kao »Put, Istinu i Život« (Iv 14, 6).

Molitva i meditacija: obraćamo li se sebi ili Bogu?

Shvaćanje *New Agea*:

Tehnike uranjanja u vlastito srce poziv su vlastitoj sposobnosti da dosegne do božanskoga ili čak da se postane božanski.

Nauk kršćanske vjere:

Kršćanska je molitva susret s Bogom. Kršćanska je mistika dijalog koji uključuje stav obraćenja i izlazak iz vlastitog ja prema onome Božje Ti.

Postoji li grijeh?

Shvaćanje *New Agea*:

Ne postoji pravi pojam grijeha, nego više ideja nesavršene spoznaje. Traži se prosvjetljenje koje se može postići posebnim psihofizičkim tehnikama. Problem je otuđenje od čitavog svemira, a ne osobni grijeh.

Nauk kršćanske vjere:

Postoji grijeh i on je zloraba slobode koju Bog daje stvorenim osobama da mogu ljubiti njega i međusobno se ljubiti. Grijeh je prekršaj protiv razuma, istine, ispravne savjesti; prijestup istinske ljubavi prema Bogu i bližnjemu zbog izopačene privrženosti nekim dobrima.

Kakav stav zauzeti prema patnji i smrti?

Shvaćanje *New Agea*:

Prema *New Ageu* patnja je loša karma, nešto što smo sami sebi nametnuli. Reinkarnacija se često smatra nužnim elementom za duhovni rast, naprednom fazom duhovne evolucije koja je započela još prije našeg rođenja.

Nauk kršćanske vjere:

I kozmičko jedinstvo i reinkarnacija nepomirljivi su s kršćanskom vjerom prema kojoj je ljudska osoba potpuno odgovorna za svoj život. Krist je na se uzeo »sveukupno zlo grijeha« i svojom smrću nas spasio. Svaki čovjek sudjeluje u otkupljenju po svojoj patnji kojom se u vjeri suobličuje Kristu.

Što nas čeka u budućnosti?

Shvaćanje *New Agea*:

Nova era u nastajanju bit će nastanjena savršenim i dvospolnim bićima koja će potpuno vladati kozmičkim zakonima prirode. U tom scenariju kršćanstvo mora biti uklonjeno i ustupiti mjesto nekoj globalnoj religiji i novom svjetskom poretku.

Nauk kršćanske vjere:

Kršćani trajno žive u stanju budnosti, spremnosti za posljednje dane kad će Krist ponovno doći. Kršćanska Nova era je započela prije dvije tisuće godina s Kristom, Spasiteljem čitavog čovječanstva.

1.5. Isus Krist nam daje vodu života

U petom poglavlju crkvenog dokumenta o *New Ageu* govori se o Isusu Kristu koji nam daje vodu života. Glavna poruka ovog poglavlja izložena je prema evanđeoskom tekstu koji govori o susretu Isusa i Samarijanke na Jakovljevu zdencu (Iv

4). »Iskustvo susreta sa strancem koji nam daje vodu života ilustrira na koji se način kršćani mogu i moraju založiti u dijalogu sa svakim tko još ne pozna Isusa« (5). Isus je postupno objavljuvao istinu o sebi i o Ocu nebeskom na način koji je bio razumljiv i prihvatljiv Samarijanki i njezinim sugrađanima. Oni, kaže dokument, »od slušanja pripovijedanja o Isusu prelaze na osobno upoznavanje, zatim na shvaćanje sveopćeg značenja njegova identiteta. Sve se to događa jer su njihov duh i njihovo srce dobro disponirani« (5). To je put i način kako treba naviještati Kraljevstvo Božje. Isusovo ljubazno ophođenje prema ženi primjer je pastoralne učinkovitosti u pomaganju drugome da se susretne s pravim Bogom. Na to nas izričito poziva najnoviji dokument o *New Ageu* koji kaže: »Ovaj bi pristup mogao biti veoma plodan kod osoba koje je možda privukao vodonosac Vodenjak, ali koji još iskreno traže istinu. Trebalo bi ih pozivati da slušaju Isusa koji nam ne daje samo nešto što gasi našu svakodnevnu žeđ, nego također duboku i skrivenu duhovnu žeđ za 'vodom živom'. Važno je priznati iskrenost osoba koje traže istinu« (5). Onaj tko se istinski susreo s Isusom Kristom, donositeljem vode žive, onaj koji je bio dirnut tim susretom, imat će veći utjecaj na druge jer će govoriti iz uvjerenja da je Isus uistinu Spasitelj svijeta.

1.6. Važne napomene

U šestom poglavlju dokument najprije govori o potrebi vodstva i temeljitog obrazovanja te na koncu predlaže konkretne korake koje bi trebalo poduzeti.

Jasno se daje do znanja da nije moguće vjerovati i u Krista i u Vodenjaka. Ovo je situacija, kaže dokument, u kojoj se stoji ili na jednoj ili na drugoj strani. Za potvrdu ovog stava navode se Isusove riječi: »Nijedan sluga ne može služiti dvojici gospodara: ili će jednoga mrziti, a drugoga ljubiti; ili će uz jednoga prijanjati, a drugoga prezirati« (Lk 16, 13). Ova se istina odnosi i na *New Age* jer su mnoge struje koje su hranile ovaj pokret izričito protukršćanske. »Njihov stav prema kršćanstvu nije neutralan, nego neutralizirajući« (6. 1.).

New Age je neprihvatljiv i stoga što njegova ideologija svjesno i namjerno briše stvarne razlike između Stvoritelja i stvorenja, ljudskog roda i prirode, religije i psihologije, subjektivne i objektivne stvarnosti. Ovakva neprirodna i umjetna fuzija na koncu postaje konfuzija. A nastala je zbog toga što je »*New Age* iskoristio stanje duha onih što su odbacivali hladan, proračunat, nehuman razum« (6. 1.). Nasuprot ovakvom stavu, Crkva pokazuje da zdrava suradnja između vjere i razuma poboljšava ljudski život, pročišćuje našu vjeru i afirmira našu osobnost.

Treća važna napomena odnosi se na rašireno mišljenje da svatko stvara vlastitu stvarnost, odnosno svatko stvara svoj svijet ili ga uništava.¹⁰ Nasuprot ovom vjerovanju koje pretpostavlja da je čovjek zapravo Bog koji može stvarati svoje svje-

¹⁰ »Najteža i najproblematičnija posljedica prihvaćanja ideje da ljudi stvaraju vlastitu stvarnost pitanje je patnje i smrti: osobe s teškim nedostatcima ili neizlječivim bolestima osjećaju se izigranima i poniženima kad im se kaže da su same uzrok vlastite nesreće...« (*Isus Krist — donositelj vode žive*, nav. dj., 6. 1).

tove, kršćanstvo naglašava istinu da postoji objektivni svijet neovisno o našim željama. *New Age* se zapravo boji smrti i zato bježi u pozapadenu preradbu pojma reinkarnacije.

Dokument o *New Ageu* na koncu donosi i konkretne korake koji se mogu i trebaju poduzeti. Prije svega treba imati na pameti da se izraz *New Age* često koristi ili primjenjuje na pojave koje bi trebalo drukčije klasificirati. »Izraz *New Age* čak se zloupotrebljava za demoniziranje osoba i praksâ« (6. 2). Zato treba dobro utvrditi koje pojave odražavaju, a koje se protive kršćanskom viđenju Boga, ljudske osobe i svijeta.

Nadalje, savjetuje se da se brojni pastoralni, kulturni centri i centri duhovnosti dobro iskoriste da se odgovori na zbrku o duhovnosti *New Agea* na mnogo kreativnih načina. Osim toga dokument upozorava da treba biti oprezan jer »neke međunarodne ustanove aktivno su zauzete u kampanjama koje promiču poštivanje 'religijske različitosti' i zahtijevaju status religije za neke sumnjive organizacije« (6. 2).

Oni koji su pozvani na razne molitvene sastanke moraju *tražiti znakove istinske kršćanske duhovnosti* i dobro paziti da se ne izvrši kakav obred inicijacije. Dobro je promicati ekološku svijest i brigu za Zemlju kao Božje stvorenje, ali potrebno je također znati da se mnogo toga što predlažu najradikalniji elementi ekološkog pokreta ne može lako pomiriti s katoličkom vjerom.

Početak trećeg tisućljeća u kojem *New Age*, čini se, doseže svoj vrhunac, pravi je *kairos* za novu evangelizaciju. Crkva nam poručuje da ne bi trebalo prvotno isticati nedostatke u drugim pristupima, nego staviti naglasak na trajno preispitivanje izvora naše vjere da bismo mogli pružiti dobro i produbljeno predstavljanje kršćanske poruke. U tom smislu »jedno od najkorisnijih pomagala koja su nam na raspolaganju jest *Katekizam Katoličke crkve*«, preporučuje nam dokument o *New Ageu*. Uz to se ističe potreba iznošenja onoga najboljega iz obilja kršćanske duhovne baštine. To je ono što imaju veliki crkveni redovi. Njihove bogate tradicije meditacije i duhovnosti trebalo bi staviti na raspolaganje svima na raznim tečajevima i duhovnim vježbama.

Dokument završava pozivom da kršćani budu svjedoci onoga najboljega što po svojoj vjeri imaju. »Kupci na svjetskom sajmu religioznih ponuda privlačnost kršćanstva osjetit će prije svega u svjedočanstvu članova Crkve, u njihovu pouzdanju, smirenosti i vedrini te u njihovoj konkretnoj ljubavi prema bližnjemu, a sve su to plodovi njihove vjere, hranjeni istinskom osobnom molitvom« (6. 2).

U sedmom poglavlju doneseni su kratki izričaji misli *New Agea*, rječnik glavnih pojmova koji su prisutni u *New Ageu* i koji se spominju u ovom dokumentu, te se još navode i ključna mjesta *New Agea*: Esalen, Finhorn i Monte Verità.

Osmo poglavlje pod naslovom Izvori donosi dokumente Učiteljstva Katoličke crkve te popis ostalih kršćanskih studija.

Posljednje, deveto poglavlje donosi opću bibliografiju koja je podijeljena na literaturu *New Agea* i na povijesna, opisna i analitička djela koja obrađuju ovaj pokret.

2. Teološka refleksija i reakcije pokrenute ovim dokumentom

2.1. Nejasnoće i nedostaci prisutni u dokumentu o *New Ageu*

New Age kao globalna mreža raširena po čitavom svijetu zahvatila je također i mnoge vjernike katolike, kojima je bila potrebna pomoć u razlikovanju duhova kad je u pitanju ovaj pokret i sve što se nalazi u njegovoj mreži. Crkva je ovim dokumentom izašla ususret svojim vjernicima i ukazala na očite, kao i skrivene zablude prisutne u ovom globalnom pokretu. Stručnjaci koji su sastavljali ovaj dokument svjesni su činjenice da se današnji svijet brzo mijenja, pa su i oni već na početku dokumenta jasno rekli da je riječ o privremenom ili bolje rečeno radnom izvješću koje će trebati dorađivati, ažurirati i kompletirati. Druga ograničenja ovog dokumenta odnose se na izbor ili hrabrost da se donese jedan sintetički sud o duhovnoj panorami u kojoj se nalaze mnogi izvori međusobno veoma različiti, bez koherencije i međusobne kompatibilnosti. Urednik časopisa *Il Regno* Lorenzo Prezzi u svom prikazu dokumenta o *New Ageu* prigovara da u njemu ima specifičnih formulacija koje riskiraju da ne pogode uvijek bit stvari.¹¹ Tako on tvrdi da je teško svesti Vodenjaka na jednostavni narcizam (3. 2), kao i tvrditi da *New Age* odbacuje društveno zalaganje, što se daje na znanje u četvrtom poglavlju. Isti autor kaže da se očekivao opširniji komentar susreta Isusa sa Samarijankom na Jakovljevu zdencu (Iv 4, 1–41) budući da je taj biblijski tekst inspirirao naslov dokumenta *Isus Krist — donositelj vode žive*. Također je trebalo temeljitije prikazati teologiju sv. Ireneja s obzirom na njegov susret s gnostičkim tendencijama, što dokument samo usput spominje. Navedeni prigovori ne umanjuju korist koju će vjernici imati od ovog dokumenta, koji je jasno rekao što Crkva misli i drži o kompleksnom fenomenu poznatom pod nazivom *New Age*.

Jedan od prvih dokumenata Crkvenog učiteljstva o *New Ageu* bilo je pastoralno pismo kardinala Danneelsa, biskupa Bruxellesa, pod nazivom *Krist ili Vodenjak*.¹² Ono što je tada (prije 12 godina) rečeno o ovom pokretu, vrijedi još i danas. O *New Ageu* je tada rečeno da nije religija, a ipak ima religijski karakter; nije filozofija, a ipak ima viziju čovjeka i svijeta kao ključ za interpretaciju; nije znanost, ali se oslanja na »znanstvene zakone« iako te zakone treba tražiti u zvijezdama. *New Age* je nebuloza koja sadrži u sebi nešto ezoterizma, okultizma, mitološkog i magijskog mišljenja o tajnama života i jednu nit kršćanstva, a sve to je pomiješano s pojmovima koji dolaze iz astrofizike. Najnoviji crkveni dokument o *New Ageu* potvrđuje takav kompleksni identitet ovog pokreta i zato ga shvaća kao jaki izazov za vjeru naših dana. »*New Age* je postao iznimno popularan kao neodređeni skup vjerovanja, terapija i praksa, često proizvoljno izabranih, gdje se ne vodi računa o nespojivosti i protuslovljima što ih takva metoda može uključivati« (2. 5).

11 L. Prezzi, *L'Acquario e il pozzo di Giacobbe*, u: *Il Regno — quindicinale di attualità e documenti*, 4(2003), God. XLVIII — Br. 919, 15 veljače 2003, str. 85.

12 G. Danneels, 2003., *Krist ili Vodenjak? — Katolička prosudba sekti i New Agea*, Verbum, Split 1998.

2.2. *New Age relativizira Apsolutno i apsolutizira relativno*

New Age nije jedinstveni pokret. On je zapravo jedna globalna mreža (meta-network) te zahvaća razne pokrete koji mogu biti religiozne, političke i kulturalne naravi. Povezanost ovih pokreta je minimalna i ne traži se poštivanje zajedničkih normi, kojih praktički i nema. Ta je mreža konglomerat često puta kontradiktornih elemenata koji pokušavaju zajedno egzistirati. Prema ideologiji *New Agea* čovjek se treba osloboditi svakog autoriteta i stvarati svoju narav i svoj svijet prema vlastitim željama i potrebama. Ovakav stav nužno dovodi do sukoba s interesima drugih koji također imaju svoje pravo da žive kako se njima prohtije. *New Age* već sada dolazi u krizu jer svoja optimistična očekivanja gradi uglavnom na mitovima. Prijelaz iz kozmičkog razdoblja Ribe u kojem je dominiralo kršćanstvo u nadolazeću eru Vodenjaka — prema zastupnicima *New Agea* nezaustavljivo vodi prema univerzalnoj harmoniji i aktiviranju latentnih kreativnih sila skrivenih u ljudskoj naravi. Ova je pretpostavka kriva i već je mnoge razočarala jer evolucija na znanstvenom polju ne ide usporedo s evolucijom na moralnom području ljudskog djelovanja. Ljudski razum je silno napredovao na području znanosti i tehnike, ali se ljudsko srce nije bitno promijenilo. Ideologiju *New Agea* doživljam kao neozbiljno igranje raja na Zemlji. To je vrlo opasno i dosadašnja povijest je pokazala da je takva praksa pogibeljna za Zemlju i njezine stanovnike. Osnovna karakteristika *New Agea* je u tendenciji da relativizira Apsolutno, tj. Boga, a da apsolutizira relativno, tj. da čovjeka smatra božanskim.¹³ U *New Ageu* se ponavlja pokušaj gradnje Babilonske kule kojom su ljudi htjeli doći do Boga. Kršćanstvo nudi drukčiji put: Bog sam se spušta među ljude da ih obnovi, otkupi, preporodi te kao spašene i nove ljude dovede u Kraljevstvo Božje.

2.3. *Duhovni sinkretizam New Agea*

U suvremenom svijetu danas vlada sklonost duhovnom sinkretizmu. To je i bio jedan od razloga da Crkva jasno progovori i kaže što misli o *New Ageu*, koji se može definirati kao »supermarket alternativnih duhovnosti« gdje se može birati po želji ne samo psihološka škola nego i razni religijski trendovi. U svom dokumentu o *New Ageu* Crkva osuđuje duhovni sinkretizam te izriče da je za jednog katolika neprihvatljivo bavljenje magijom, ezoterijom, spiritizmom. Vjerovanje u reinkarnaciju, što je vlastito hinduističkom i budističkom vjerovanju, neprihvatljivo je za kršćanina koji vjeruje u uskrsnuće tijela i život vječni, u kojem se neće posve izgubiti u Bogu, nego će i u tom stanju vječnog blaženstva zadržati svoj iden-

13 »Kad je riječ o govoru o Bogu, glavna opasnost od zastranjivanja prisutna u pokretu *New Age* je u tome što se ta nezasićena glad za religioznom, za obredima i duhovnim mističnim iskustvima, zadovoljava uz cijenu odbacivanja intelektualne cenzure i gubitka smisla za kritičnost. Međutim, ukoliko se odbaci svaki razumski objektivni pristup Bogu i sve se počne graditi na subjektivnom afektivnom iskustvu i doživljaju Boga, onda je velika opasnost da svatko sebi stvori Boga na svoju sliku«. (M. Nikić, *Slika Boga u vjerskim sljedbama i novim religijskim pokretima*, Religijski niz, knj. 2, FTIDI, Zagreb 2003., str. 334.

titet duhovno–tjelesnog bića. Prihvaćanje reinkarnacije od strane modernog čovjeka shvaćam kao izražaj njegove nemoći da se drukčije suoči sa smrću, osim da je ignorira.

U ideologiji *New Agea* prevladava monistička filozofija i holističko mišljenje prema kojemu je sve jedno i povezano, a razlike su samo privid. Zapadnjačka filozofija razlikuje objektivno i subjektivno, stvarno i idealno, apsolutno i relativno, ljudsko i božansko, muško i žensko, dok *New Age* prihvaća ideju jedinstva stvarnosti preko ujedinjenja ili fuzije različitih identiteta. Zato nije čudo da zastupnici *New Agea* i na području seksualnosti imaju drukčiji stav od Katoličke crkve. Ideološko ozračje stvoreno u mreži *New Age* pokreta pogoduje prihvaćanju biseksualnog ponašanja i legaliziranju homoseksualnog partnerskog ponašanja, što je neprihvatljivo za moral koji naučava Katolička crkva. Prema tome, ne radi se tu o psihičkoj i duhovnoj integraciji, a još manje o transcendenciji ličnosti, nego je riječ o narcističkom individualizmu prema kojemu svatko stvara svoju ljestvicu moralnih vrijednosti.

Moderni čovjek ne voli objektivne norme. On želi stvarati svoju stvarnost. Sklon je odbaciti institucionalni oblik religioznosti i izabrati neku vjersku sljedbu u kojoj se može ponašati po svojoj želji. Paradoks je u tome što vjerske sljedbe otuđuju ljude. U njima se događa višestruka manipulacija. Psihološko iskorištavanje se sastoji u tome što ljudi u sljedbama postaju ovisnicima, a tražili su slobodu. Političko i sociološko iskorištavanje se sastoji u tome da sljedbe stvaraju ljude koji ne znaju više demokratski razmišljati niti se konstruktivno ponašati u društvu. Končno religiozno iskorištavanje je najočitije i najtragičnije. Umjesto autentičnog susreta s Bogom koji prašta i ljubi, u *New Age* pokretu se čovjek može susresti s nekim neosobnim, dalekim bogom pod vidom kozmičke energije ili nekog univerzalnog uma.

Zaključak

Temeljna nakana crkvenog dokumenta *Isus Krist — donositelj vode žive* je u tome da se vjernicima i svim ljudima dobre volje dadne kršćanska refleksija ili, još preciznije, katolički pogled na ideologiju i duhovnost novog doba koja zahvaća sve pore društva. *New Age* je zavodljiv jer puno obećava. Nije čudo da ga ozbiljni mislioci svrstavaju u utopijske pokrete. On je s jedne strane simptom društva i kulture koja je u dubokoj krizi, a s druge strane on je, prema shvaćanju Crkve, krivi odgovor na najdublje čežnje ljudskog srca za srećom i univerzalnim mirom. Dokument s pravom sučeljava Krista i *New Age* te jasno izriče temeljnu istinu u koju Crkva vjeruje, a ona se sastoji u uvjerenju da je samo Krist donositelj žive vode za kojom čežne ljudsko srce. Tko god pije od vode *New Agea*, opet će ožednjeti, a tko bude pio od vode koju će mu Isus dati, sigurno neće ožednjeti nikada. »Štoviše, vodu koju ću mu dati postat će u njemu izvorom one vode što struji u život vječni«, kaže Isus u razgovoru sa Samarijankom, koja je dugo lutala tražeći sreću na krivim mjestima, dok se nije susrela s Isusom koji joj je ponudio vodu što struji u život vječni.

JESUS CHRIST — THE BEARER OF THE WATER OF LIFE

Mijo NIKIĆ

Summary

The basic intention of the document Jesus Christ — The Bearer of the Water of Life, is to present the faithful and all people of good will with a Christian reflection, or better still, the Catholic view on the New Age ideology and spirituality which has pervaded all pores of society. New Age is seductive because it promises such a great deal. It is no wonder that serious thinkers classify it as a utopian movement. On the one hand, it is symptomatic of a society and culture undergoing a major crisis, and on the other hand, it is in the opinion of the Church the wrong answer to the deepest longings of the human heart for happiness and universal peace. The document rightfully contrasts Christ with New Age and states a fundamental truth, in which the Church believes: the conviction that only Christ is the bearer of the water of life, for which the human heart longs. Whosoever drinks of the water of New Age, shall thirst again, but whosoever drinks of the water which Christ gives, will for certain never thirst again. »The water I shall give him will become in him a spring of water welling up to eternal life,« says Jesus to the Samaritan woman who for a long time sought happiness without aim and in the wrong places, until she met Jesus who offered her water which wells up to eternal life.